

5

Afscheid van het lid Van Tongeren

Aan de orde is het afscheid van het lid Van Tongeren (GroenLinks).

De voorzitter:

Aan de orde is het afscheid van mevrouw Van Tongeren van GroenLinks. Ik begin met de afscheidsbrief van mevrouw Van Tongeren.

"Geachte voorzitter, beste Khadija,

Met een enorm gevoel van voorrecht, maar ook met weemoed, vertrek ik vandaag uit de Tweede Kamer. In mijn leven heb ik steeds geprobeerd om iets te betekenen voor mensen in de knel, voor mensen met ideeën, met problemen en met oplossingen om Nederland mooier, groener en rechtvaardiger te maken. Acht jaar lang heb ik dat hier mogen doen. Met blijdschap, zelfs verwondering, kijk ik terug op wat allemaal lukte. Maar vooral met dankbaarheid voor de vele jaren dat ik lid van de Tweede Kamer mocht zijn."

Even zoeken naar de volgende bladzij. Maar ik ken de brief bijna uit mijn hoofd, hoor.

"Net geïnstalleerd liet Gerdi Verbeet ons oefenen in deze zaal. Ik vertelde hoe het was om als eerste vrouw in onze familie te studeren — hoe trots iedereen was in ons buurtje — volksvertegenwoordiger zijn namens GroenLinks. Mijn CDA-ouders stemden zelfs voor het eerst GroenLinks.

Op mijn eerste dag als Kamerlid maakte ik kennis met de mondelinge vraag. Camiel Eurlings verzekerde mij dat hij niet gevraagd was door de KLM. Daarna werd een ander aspect van dit mooie en hoge ambt duidelijk. Schijn en werkelijkheid en alle gradaties ertussen.

Ger Koopmans leerde mij dat het essentieel is kennis te hebben van waarover je debatteert. Toen ik met een fraaie tekst, die een medewerker voor me schreef maar ik niet helemaal begreep, de zaal in wandelde, regende het interupties, waar ik me maar matig uit redde. Dat ging me nooit meer gebeuren, nam ik me voor.

Han ten Broeke leerde me het commissiewerk. Als voorzitter gaf hij per sms adviezen."

(Hilariteit)

De voorzitter:

Nou komt het: "Dit kan straks bij de rondvraag; dit moet je plenair doen; hier moet je eerst een meerderheid voor verzamelen."

Het valt wel mee.

"En dan de solidariteit tussen de vrouwelijke Kamerleden. Hoe Stientje van Veldhoven altijd weer de vooroverleggen regelde bij elk gevoelig debat. Hoe Agnes Mulder met haar klaterende lach de stemming erin hield en de beste is om mee te feesten. Vera Bergkamp, die royaal haar inbreng en

moties deelde als ik matig voorbereid de plenaire zaal in kwam omdat ik twee debatten tegelijkertijd moest doen. Carla Dik-Faber, die altijd met een kop koffie en adviezen klaarstond. Hoe je met Sharon Gesthuizen over de impact van de politiek op je privéleven kon praten.

Dergelijke solidariteit is hard nodig, want hoewel het inmiddels 2018 is, is de landelijke politiek in Nederland nog steeds een mannenbolwerk.

Dat je vooral op je dieptepunten je vrienden en je collega's leert kennen, gaat ook op in de politiek. Toen we in 2012 met maar vier Kamerleden terugkwamen, viel hoon ons ten deel. De collega's van D66 kwamen me moed in spreken. Gerard Schouw en Boris van der Ham zeiden: "Ach, wij hebben er met drie Kamerleden gezeten". Dat deed me enorm goed."

(Hilariteit)

De voorzitter:

"Maar dan blijft de politiek je verbazen, wanneer je door een interne commissie niet op de kandidatenlijst wordt gezet. Dat gaf een knauw aan mijn zelfvertrouwen.

De reactie die loskwam binnen onze partij, op het Binnenhof en bij mensen in het hele land maken het moeilijker om nu weg te gaan. Die steun betekende dat ik toen niet de politiek de rug toekeerde maar durfde door te zetten en nu de stap naar een politiek-bestuurlijke functie aandurf.

Vaak vond ik luid en duidelijk dat er meer vrouwen in bestuurlijke functies moesten komen, dat vrouwen "ja" moeten zeggen, ook als het eigenlijk niet goed uitkomt. En toen werd ik gevraagd om wethouder te worden.

Ik maak een diepe buiging voor alle medewerkers van de Tweede Kamer. Voor hun vriendelijkheid, hun service en vooral voor de rust die zij wél bewaren.

Alle GroenLinksers ga ik op een later moment uitbundig bedanken.

En dan Groningen, oh arm Groningen: Annemarie, Susan, Sybrand, Pieter, Hans, Ria en de andere 180.000 gezinnen die daar wonen en proberen te leven. Te overleven! Als ik deze Kamer met een brandende wens, een opdracht mag achterlaten — voor alle leden, niet alleen voor de energiewoordvoerders — dan is het: help deze mensen!

Vriendelijke groet,

Liesbeth van Tongeren "

(Applaus)

De voorzitter:

Geachte mevrouw Van Tongeren, beste Liesbeth,

Vandaag neem jij na bijna acht jaar Kamerlidmaatschap afscheid van de Kamer.

Na een maatschappelijke carrière in Australië en directeurschap bij milieuorganisatie Greenpeace, bemachtigde je op 17 juni 2010 een Kamerzetel.

De Franse filosoof Alain zei ooit: "La vie est un travail qu'il faut faire debout." Het leven is een karwei dat je moet uitvoeren terwijl je rechtop staat. Alain stierf een paar jaar voordat jij geboren werd. Toch lijkt het alsof deze uitspraak voor jou is geschreven. Fier en rechtop, dat is jouw kenmerk. Zo loop je ook altijd naar de interruptiemicrofoon. Letterlijk en figuurlijk.

Zo schrijven ook de media over jou: pitbull, knokker, rigoureuus. Een strijdbaar Kamerlid. In de Kamer ging je al even onverstoorbaar door met strijden. Je lievelingstegenstander, minister Henk Kamp, noemde jou een lastpak. Om daaraan toe te voegen: "Maar wel goed geïnformeerd en bijzonder effectief."

In 2013 verwierf je de titel Haagse Twitterkoningin. Niemand in de Kamer was zo actief op Twitter als jij. Je twittert over groene onderwerpen, natuurlijk. Maar ook tegen alledaags seksisme kun je flink tekeergaan.

Het zal je — zo schat ik je een beetje in — behoorlijk hebben geïrriteerd dat diezelfde minister je hier in de Kamer in het begin tot tweemaal toe wist te verwarren met een van de andere blonde Kamerleden. De ene keer heette je Stientje van Veldhoven en de andere keer Madeleine van Toornburg.

Eind 2016 was je verbijsterd toen je hoorde dat je partij jou niet op de lijst plaatste. Grootmoedig nam je je verlies. Ook nu bleef je rechtop. Uit alle hoeken kwamen steunbetuigingen. Deze steun deed je besluiten om toch campagne voor jezelf te gaan voeren. Het leverde je uiteindelijk plaats zes op de kandidatenlijst op. En bij de verkiezingen behaalde je maar liefst 25.856 voorkeursstemmen.

Je streed voor een gasloze toekomst en een betere schadeafhandeling voor de Groningers. Je kreeg van de voorzitter van het Groninger Gasberaad een zilveren ketting met een hanger in de vorm van de provincie, een medaille van verdienste die veel voor je is gaan betekenen.

De uitspraak van Winston Churchill in je Twitterbio is je persoonlijk mantra geworden: "Het vergt moed om op te staan en te spreken; het vergt ook moed om te gaan zitten en te luisteren." Je bracht vele bezoeken aan mede- én tegenstanders in het land. En je luisterde.

Dat je ons nu alweer gaat verlaten, doet best een beetje pijn. Een Kamerlid dat zo haar best doet om in de Kamer te blijven en hoog op de lijst komt, en dan weer weggaat? Ik vind dat erg jammer, en je stelt je kiezers teleur. Het zal voor de fractie van GroenLinks niet meevallen nu ook jouw ervaring in de Kamer te moeten missen.

Je wordt wethouder, hier een paar deuren verderop. Van het warme Binnenhof ga je naar het IJspaleis.

(Hilariteit)

De voorzitter:

Maar zoals we jou kennen, Liesbeth: je zult altijd een strijdbaar type blijven. Maar nu je bestuurder wordt, zal je luisterende oor van nog grotere waarde zijn.

Ik wens je heel veel succes hier in Den Haag. Het ga je goed.

Dank je wel.

(Applaus)

De voorzitter:

Na de stemmingen zal ik schorsen voor het afscheid van mevrouw Van Tongeren.